

Жаттығу жасау процесінде әйелдер футболындағы базалық және кәсіби дайындығы

Иманбетов А.Н., Әбішев Ж.Б., Аданов Қ.Б., Құсайынов Д.А.

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті

В статье рассматриваются вопросы базовой и профессиональной подготовки женского футбола в тренировочном процессе. Авторами выделены особенности проведения спортивных тренировок и организации учебно-тренировочных сборов. Особое внимание уделяется влиянию физических нагрузок на женский организм, даны рекомендации по их регулированию. В статье приводится анализ мотиваций занятий данным видом спорта и развития женского футбола.

In article questions base and vocational training of female football in training process are considered. Authors allocate features of carrying out of sports trainings and the organization of учебно-training gathering. The special attention is given to influence of physical activities on a female organism and description to the recommendation about their regulation. In article the basic attention is given to motivation of employment of women by the given sport and development of female football.

Қазіргі кезеңдегі студент-спортшылар дайындау жүйесі өзіндік максаты, міндеттері, құралдары, әдістері, ұйымдастыру түрлері мен материалдық-техникалық шарттары бар. Студенттерді ең жоғары спорттық нәтижелерге жеткізу күрделі де көп факторлы құбылыс болып табылады. Сонымен қатар студент-спортшыны жарыстарға дайындайтын ұйымдастырылған педагогикалық үрдіс қажет.

Әйел футболшылардың жалпыкомандалық жаттығуымен қатар, жеке ойыншылардың арнайы дайындауын қамтамасыз еткен де жөн. Футболшылардың техникалық дағдылары қарапайым, жылдам болуға тиісті. Бұл дағдыларды әбден жетілгенге дейін ойыншылардың жеке ерекшеліктерімен сәйкестендіре дамыту қажет [1].

Жалпы алғанда, жеке футболшының допты меңгеру техникасы тұтас команда шеберлік деңгейінен көрініс береді. Футболшылардың жаттығуын жекелендіру принципі, өз маңызын әлі жойған жоқ. Сонымен бірге онымен шектелмей, споршыларға жеке дайындық бойынша нақты нұсқаулар берілуі тиіс [2].

Егер ерлер футболында жеке дайындау мәселесі өзекті болса, әйелдер футболында ол екі есе өзекті. Бұл орайда шешімін талап ететін сауалдар молынан кездеседі. Аталмыш спорт түрі, көпшілік үрдісі, еуропалық әйелдер футбол командалары қол жеткізген спорттық-техникалық нәтижелер деңгейі, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің дене шынықтыру мәдениеті факультетінің тәрбиелік әлеуеті, контингентті кәсіби даярлаудағы орны және де жоғары білікті футболшы-қыздарды даярлау үдерісіндегі жеке тәсілі туралы ақпараттың жиналуы осыған куә болып отыр.

Әйелдердің футболмен шұғылдануын жан-жақты зерттеу дене шынықтыру педагогикасында өзекті тақырыптардың бірі болып табылады [3].

Әйелдерді спорттық даярлау мәселесі ерекше зерттеуді талап етеді. Ерлермен салыстырғанда олардың психологиялық және физиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, өзгеше даярлау әдістемесін әзірлеу қажет.

Дегенмен футбол қазіргі таңда әйелдер арасында да қызығушылық тудырса да, ол бәрібір ерлер айналысатын спорт түрі болып қала бермек, зерттеу проблемасы да осыдан туындап отыр. Және де барлық жеке даярлау жұмыстары ерлер командаларында жүргізілді. Басқаша айтқанда, әйелдер футболы әлі күнге дейін толық зерттелмеген, ол мәселеге қатысты еңбектер саны да аз. Алайда әйелдер футболы «әйел ағзасы», «әйел психикасы» тәрізді ерекше зерттеуді қажет ететін құбылыс болып қала бермек.

Педагогика болсын, кез келген ғылымда «қызмет» ұғымынан мәліметтер жоқтың қасы. Көптеген авторлар әр түрлі тұжырымдар береді. Мысалы, Рубинштейн (1957) қызмет адамның қоршаған ортамен қарым-қатынасында жүзеге асады деп түсіндіреді. Бірақ мұнда адаммен, қоршаған ортамен байланысты барлық заттар қызмет бола алатыны түсініксіз болып қалады. Бұл сұраққа А.Н.Леонтьев (1972), қызмет тек ойында, сабақта, спортқа қатысу ғана емес, субъект қажеттілігінің өзара қатынасы, қызмет пәні болып табылады деген. Мұнда кең мағына «қызмет пәні» түсінігіне жүктеледі. Қызмет

пәнінің негізгі ерекшелігі болып оның қоғамдық мәні саналады. Басқаша айтқанда, егер осы белсенділік нәтижесінде адам қоғамдық мәні бар өнімге айналса ғана, ол белсенділік объектісі боп қызмет ете алады [4].

Сонымен, қызмет деп мотивация арқасында жүзеге асатын, субъект пен объект қарым-қатынасы негізінде құралған, қоғамдық мәні бар өнімді қосатын процесті айтамыз.

Спорттық қызметтің пәні болып белгілі бір жеке адамның максималды мүмкіндіктерінің нәтижесі есептеледі. Қазіргі кездегі спорттық қызмет — өзінің күштеуі мен жарыс қызметінде немесе дайындық кезіндегі жүктемесі, барлық психикалық қажеттіліктерімен шектілікке жақындасуы. Мұнда спортшылардың мотивациясын басқару мәселесі туындайды [5].

Мотив деген не? Мотив — психикалық күрделі білім, адамның пайда болатын қажеттіліктерінен қалыптаса бастайды. Қажеттілік — бір нәрсеге мұқтаждық, психикадағы қысым әсерінен пайда болып, адам санасында арман, бейімділік, әуестік түрінде көрінеді. Адам өміріндегі қажеттіліктерді негізгі төрт топқа бөліп қарастыруға болады, олар: биологиялық, көбіне адам өмірінің негізі — тамаққа деген қажеттілік, қимыл, қатерден құтылу, киімге деген материалдық қажеттілік және т.б.; және қоршаған ортаны танудағы қажеттілік, эстетикалық рахаттану, шығармашылық, қарым-қатынас қажеттілігі, еңбекте, қоғамдық жұмыстағы қажеттіліктер жатады.

Адамның қабілеті көбінесе бірнеше мотивтермен бірге пайда болады. Олардың бірі, яғни ең бастысы, басқарушы мотив болса, басқасы қосымша құралдардың қызметін атқаратын бағыныңқы мотивтер болады. Басқарушы мотивтың ерекшелігі тек қана қабілетті тудыру мен мақсат беруінде ғана емес, сонымен қатар олар қабілет пен оның объектілеріне субъективті тұлғалық мағына береді.

Футболшы-қыздардың жаттығу кезіндегі жеке қабілеттері туралы айтатын болсақ, футболдағы басты қабілет ойлау екенін біліп ескеруі керек. Басты қабілет — бұл адамның тұлғалық даму кезеңіндегі басты психологиялық жаңа қабілеттің пайда болуын тудыратын және қалыптастыратын қабілет.

Басты қабілеттің ішінде басқа қызметтердің пайда болуына жол ашатын дайындық жүреді. Әр психологиялық даму кезінде пайда болатын басты қабілет бұдан бұрын болған басты қабілетті шектеу емес. Осы немесе басқа психологиялық даму кезеңдері қабілеттің неше түрлі өзіндік жүйесімен анықталады, бірақ осы қиын жүйеде басты қабілет ерекше орын алады.

Егер біз спортшы қыздардың футболға құштарлығын және футбол оларға басты қызмет екенін білсек, онда біз әр спортшы қызға жеке-жеке тоқтала аламыз. Футболды ойнау мотивациясы әр түрлі болуы мүмкін, бірақ егер ол үлкен спорттық жетістікке жетуге, республика құрамында ойындарға, үлкен сыйақы алуға, шетелде ойнау мүмкіндігіне және т.б. бағытталса, онда бұл спортшы қызды ерекше түрде жаттықтыру керек. Бұл спортшы барынша күшін салып дайындалады, ешқашан дайындықты босатпайды және алға қойған мақсатына әр саты сайын жақындай түседі. Спорттағы мотивтердің әр түрлілігі жаттықтырушыға алдарына үлкен мақсат қоймайтын спортшыларға міндеттерді ауыстырып отыруға мүмкіндік болады. Олар футбол арқылы ұжыммен араласқан ұнайтындықтан, көңілді аулау қалауы, салауатты өмір салтын ұстану үшін айналысады. Бұл жағдайда жаттықтырушы бұндай спортшыға жетістіктерге жетуде қатты сенім артпауы керек, бірақ бәрібір ол да жеке қатынас пен әдіске ие болу керек [6].

Спортшы қыздардың жеке дайындықтарында мотивация үлкен роль атқарады. Спортшы қыздың дене бітіміне қарап, оның футболда қандай жетістіктерге жете алатынын айтуға болады.

Спорттық жаттығуларды жекелей сұрақ ретінде қарастырғанда, дене тәрбиесіндегі бұл күрделі арнайы үдеріс жоғары жетістіктерге жетуге бағытталған екенін ескеру керек. Жеке дайындық дегеннің астарында дене тәрбиесінде жеке әдістерді қолдану мен оларға арнайы жағдай жасау деген мағына жатыр.

Әр адам жеке бір тұлға және оның қалыптасу мүмкіндіктері әр алуан. Сондықтан да футболшыларды дайындауда олардың әр түрлі қасиеттерін ескеру керек. Бұл мәселені ескермесек, олардан жақсы спортшы шығару қиын. Әр спортшыда арнайы табиғи белгілері болады және осы белгілерден бастаған жөн. Танымал жаттықтырушылардың бірі М. Аркадьев, біріншіден, ойыншының ұтымды қасиеттерін тауып алып, соларды көпжылдық үздіксіз еңбектің нәтижесінде мақсатқа жету керек. Жаттығуларды жеке және топтық өткізіп және оның нәтижелілігін өсіріп, спорттық өнерді өсіру мен спорттық қабілетті ұзартуға көмектесті.

Қазір оқу-жаттығу үдерісін өткізуде әйелдердің құрама командаларына арналған арнайы әдебиеттер жоқ болғандықтан, олар ер адам футбол командасы жаттығуына жүгінеді.

Әрине, әйелдер командасы ер адамдар командасы кәсіби біліктілігіне ұмтылады, алайда әйел адамның физикалық ерекшеліктерін ескеру керек және ол үлкен мөлшерде жекеленуі тиіс.

Ойыншылардың ауырлықты көтеруінде жеке ерекшеліктері болатынын ұмытпау керек. Футболды жақсы ойнау үшін спортшының денсаулығы мықты болуы тиіс, кимыл қозғалысы сапалы, яғни, күш, жылдамдық, төзімділік, икемділік, тағы басқа сол сияқты спорттық қасиеттерге ие болуы да керек. Физикалық дайындықтың ең жоғары деңгейі «мықтылықтың қорын» жүзеге асырады және жарыс кезеңіндегі тұрақты ойынды сақтауына мүмкіндік береді.

Индивидтің күш қабілетінің өмір ағымындағы табиғи өзгерісі оның жалпы жас ерекшелік физикалық процесі сияқты үш негізгі көпжылдық кезеңдермен бейнеленеді.

Ілгерімелі дамуымен (осы қабілеттердің жас ұлғайған сайын қарқынды өзгерісі барысында), салыстырмалы стабилизациясы мен жастық регресс (инволюция) кезеңімен ерекшеленеді. Жалпы динамометрикалық тексеру нәтижесі бойынша күштің ең жоғарғы көрсеткіші көбіне 25–30 жас аралығындағыларды, ал ең төменгі көрсеткіші 40 жастан асқан адамдарда байқалады.

Күш қабілеттерінің дамуының ең маңызды қарқыны (денеде байқалатын күштің көлемі бойынша) 13–14 және 15–18 жастағы бозбалаларда тіркелсе, бойжеткендерде одан ертерек және күш көрсеткіштері болып табылатын бұлшықеттері, яғни дене және аяқ бұлшықеттері, ең жоғары қарқынмен ұлғаяды. Салыстырмалы түрде 9–11 жас аралығындағы балаларда да күш көрсеткіштері жақсы дамиды (өз дене салмағынан 1 кг есебінде), басқа бұлшықеттері одан да тез дамитыны байқалған.

Ойыншының күштерін дамытуды күшті жалпы қатайтудан, яғни кешенді жүктемеден бастаймыз. Содан соң арнайы жүктемеге (футбол ойнауға ең қажетті деген бұлшықеттерді дамытуға), яғни статикалық жүктемеден динамикалық жай жаттығулардан күрделі жаттығуларға, көшеміз.

Күш жұмсалатын жаттығуларды босаңсу жаттығуларымен бірге қолданып (бұл бұлшықеттердің иілгіштіктігінің жоғалып кетуінен қорғайды), ал ауыр жаттығулардан кейін жеңіл жүгірістер, тарту және басқа да босандататын жаттығуларды, епті дамытатын ойындармен және суға түсу, жүзу жаттығуларын бірге қолдануға болады.

Дайындық кезеңінде күшті нығайту сабақтары жұмасына ең аз дегенде 2–3 реттен жүргізу керек. Футболдағы ойыншылардың күш қабілеттерін дамытудың бірнеше жолдары бар.

Қысқа мерзімді максималды жүктеме әдісі бір реттік күшті және күш жұмсалатын арнайы әрекеттерді жасау барысына қатысатын бұлшықеттер тобының мүмкіндіктерін тиімді дамытуға көмектеседі.

Толық күш беретін серпу әдісі тиімді режимдегі күшті ұзақ уақыт бойы көрсетуге мүмкіндік береді. Ойыншыларға жүктелген жүктеме алғашында қажетті нәтижені бермейді, тек ағза жаттығуды бірнеше рет қайталағаннан, шаршап жүктеме максималды физиологиялық әсер еткенде ғана нәтиже береді, бұлшықеттердің күшін дамытады.

Динамикалық жүктеме әдісі бұлшықеттердің жұмыс істеу жылдамдығын арттыруға мүмкіндік береді, бұлшықеттердің созылмалығын жоғарлатады, жүйке-бұлшықет координациясын жақсартады.

Баяулатылған жүктеме әдісі күш қабілетін дамытады. Футболшының доппен немесе допсыз ойын әрекетіне қажетті бұлшықет тобын дамытуға қолданылады. Жаттығулардың жылдам орындалуына назар аударылады.

Қыздар футболында күштің маңызы дау жоқ өте зор. Футболшы қызға аяғының бұлшықетін дамыту аса маңызды, бірақ дененің күшін, дене, мойын, қолдың жұмысын оған қоспау қателігіміз болатын еді. Кейбір минуттерде футболдағы күресте, қақтығыста, бұл қасиеттер қажет етеді. Сондықтан футболшының тек аяғы ғана күшті болуына жол бермеу керек.

Әрине, қозғалуға кері әсерін тигізбейтіндей шексіз күшті дамыту керектігі жайлы сөз болып отырған жоқ, бұлшықеттердің негізгі тобын ойын кезіндегі допты тебу және қозғалысты жеделдететін негізгі бұлшықеттермен қатар жан-жақты дамыту керек.

Күшті дамыту құралы болып, снарядтармен жаттығулар, ауыр гантельдермен (отырып-тұру, секіру), жеңіл гантельдермен, тығыздалған доптармен, орындықтармен, эспандермен, секіргішпен, болат жилеттермен жаттығулар; ауыр гимнастика (жеке және жұппен), дененің салмағын басып өту (бұрылыстар, иілулер, отырып-тұру, секіру); қарда және құмда жүгіру; саты бойынша жоғары төмен жүгіру; жұбынның салмағы басып өту (сығу, көтеру, итеру); күш ойындары (тарту, күрес, нығыздалған доппен регби); футболға қажетті допты қағуға арналған жаттығулар (допты секіріп баспен соғу, ауадағы күрес) [7].

Футболшы қыздың әрекеті полярлық зонада өтетіні белгілі. Бір жағынан, 5–8 секундқа дейін жоғары қарқында қысқа мерзімді жұмыс (сұңғу, жеделдету, секіру, күрес және т.б.), екінші жағынан — шектелген жұмысқа жататын 90 минутке созылатын ойын барысы.

Шектелген жұмыстағы дайындық жоғары қарқынды жұмысқа кері әсерін тигізетінін ескерсек, футболда мәселенің барлығы шыдамдылыққа келіп тірелетіні айдан анық.

Футболшы қыздардың физикалық сапасы дамымайынша, жоғары дәрежелі футболшылардың жеке дайындығын қарастыруға болмайды. Физикалық дайындық, бұл жан-жақты дамудың, денсаулықты нығайтудың және физикалық қабілеттерді тәрбиелеудің әрекеті. Футболдағы физикалық дайындықтың мақсаты сайыс алаңындағы ең жоғары дәрежеге жету болып табылады.

Физикалық дайындық жалпы және арнайы болып екіге бөлінеді. Оқу жаттықтыру жұмысының тапсырмасында жалпы және арнайы дайындық бір-бірімен тығыз байланысты. Әрбір спортшы өзіне қажетті біркелкі дамуы мен қозғалу қабілетінің көтерілуі үшін жалпы физикалық дайындықты талап етеді. Арнайы физикалық дайындық белгіленген деңгейдегі шеберлікке қол жеткізу және қимыл қозғалыстың жетілдірілуіне өз үлесін қосады. Сол үшін жаттығуды әрбір іс-әрекетке және оның динамикасы мен құрылымына сәйкес келетіндей етіп таңдау керек. Ол үшін ойын алаңында жүрген ойыншы көбінесе жекеленуі тиіс.

Физикалық дайындықтың жалпы және арнайы деп бөлінуі тек шартты түрде ғана болғанымен, ойыншының әр түрлі кезеңдегі дайындығына дұрыс тапсырма таңдауына көмектеседі. Футболшының іс-әрекеті болып жатқан әрекеттің күнделікті өзгеруімен белгіленеді. Жылдамдық, секірулер жеңіл жүгірулер және жылдам жүрулермен ауысып отырады. Футболшылардың әрбір әрекеті оңай емес, бұл деп отырғанымыз ойын барысындағы ұзақ уақыт ішінде белгілі бір жылдамдықта болуы және допты жоғары деңгейде қолдану және сол мезетте қиын тактикалық тапсырмаларды шешу болып табылады. Мұнда көретініміз жоғары дәрежедегі маман иесі, яғни футболшы, мамандандырылған физикалық сапаға ие екендігі болып отыр.

Футболшылардың оқу жаттығуынсыз ешқандай нәтижеге жетпейтініне көз жеткізетін физикалық сапаны тереңірек қарастырып өтсек. Әрбір ойыншы футбол алаңында допқа секіру, серіктестеріне ешбір кедергісіз допты беру және 25–30 қадамдағы қашықтықта қарсыластарының қақпасына доп соғуы сияқты, және де бәр мезетте тоқтап, бір мезетте жүгіре алулары үшін көп күш қажет. Бұлшықеттің күші оның ұзындығының өзгерісі изометриялық болып, ал ұзындықты қысқарту изотоникалық, ұзындықтың үлкейуі полиметрикалық болып келеді.

Футболдағы бұл тәртіптің іс-әрекеті әр түрлі комбинацияда кездеседі. Футболшының физикалық дайындығын еске түсіргенде біз күштің үш түрлі категориясын көрсетуіміз тиіс, олар: қақпашының допты ұруы, қапталдан допты лақтыру және допты қабылдау барысындағы әрекеттер. Өмір ағымындағы индивидтің күш қабілетінің өзгеруі және үш түрлі көпжылдық кезеңімен сипатталады.

Ойын барысында ойын іс-әрекетін оның нәтижелілігін арттыру. Оған қоса, төзімділік бұл шаршауға қарсы тұру қабілеті деп айтуға болады. Спорт тәжірибесінде шаршаудың 4 түрін бөліп көрсетеді: ақыл-ой, сенсорлық, эмоционалдық және физикалық. Шаршаудың барлық 4 түрі футбол ойыншыларына да тән. Әрине, олардың арасында физикалық шаршаудың рөлі басым.

Төзімділіктің жалпы және арнайы түрлері ажыратылады. Жалпы төзімділік дегеніміз — адамның созылмалы уақыт ішінде орташа ауырлықтағы физикалық жұмыс атқаруы (ағаш шабу, жаяу жүру, жүзу). Арнайы төзімділік дегеніміз — спортшының физикалық жаттығулардың белгілі бір түрінде жұмыс қабілетін ұзақ уақыт сақтауы (жүзушінің, жеңіл атлет спортшының, футбол ойыншысының арнайы төзімділігі).

Арнайы төзімділік футболшының футбол ойынның соңғы минутына дейін ойынның берілген темпін сақтау қабілетінен көрінеді. Бұндай қабілет ағзаның жоғарғы деңгейдегі интенсивті жаттығуларды жасағанда өзінің қалыпты жағдайын (жұмыс қабілетін) сақтау мүмкіндіктеріне байланысты. Оны нерв жүйесі үрдістерінің жылдамдығы мен біркелкілігі сипаттайды.

Төзімділіктің жоғарғы дәрежесі моральдік және күш-жігер қасиеттерінің жоғарғы деңгейін қажет етеді. Күш-жігер — тұлғаның моральдік және ақыл-ой қасиеттерінің белсенді түрде көрінуі, спортшы алдындағы тосқауылды жеңе білуі және оны іштей біле тұра, күш-жігермен жеңе білуі.

Қарапайым іс-әрекеттер кезінде ойындық іс-әрекеттердің тез жылдамдықпен істелуі жылдамдығы кезінде 2 фазаны ажырата аламыз, үдеме шапшаңдық фазасы (бастапқы жылдамдық) және тұрақты шапшаңдық фазасы (спринтті жылдамдық). Ойыншының дамытатын максималды жылдамдығы динамикалық күштің дамуының деңгейінен ғана емес, сонымен қатар қозғалу техникасын меңгеру деңгейіне де тәуелді.

Күрделі ойындық іс-әрекеттерді орындау жылдамдығы жалпы қимылдау қабілетіне де қатысты. Біз әр түрлі ойындарға қатысты допсыз қозғалу комплекстерін қарастырамыз. Бастау комбинациялары, айналымдар мен секіру, жүріс-тұрыстың өзгеруі мен жүгіру бағыты кіреді. Ойыншы доппен қозғалу кезінде координацияны, яғни техниканы меңгеру деңгейін, көрсетеді. Ойын барысындағы іс-әрекеттердің техникалық жақтарын меңгеру футбол ойыншысына ритмдік және жылдам ойынды көрсетуге көмекші болады.

Футбол ойыншыларының әрекеттесу жылдамдығы ойынның ұйымдастырылуына байланысты. Бұл комбинация топтың стилін және ойыншылардың әрекеттестік қабілетін айқындай түседі. Қазіргі әйелдер футболы жағдайында күш сапасын дайындау өткір мәселеге айналып отыр. Өйткені қазіргі әйелдер футболында ерлер футболы секілді жылдамдықпен күшті бірінші орынға қойып отыр. Бұл дене сапалары дамыған жағдайда ғана қазақстандық әйелдер футбол клубтары мен ұлттық әйелдер футбол командалары үлкен жетістіктерге жете алады.

Әдебиеттер тізімі

1. Штуденер Х., Вольф В. Тренировка футболистов. — М.: ФиС, 1970. — 272 с.
2. Гриндлер К., Пальке Д. Техническая и тактическая подготовка футболистов. — М.: ФиС, 1976. — 256 с.
3. Горбань А.Н., Шагов А.А., Суханова Е.Ю. Совершенствование содержания преподаваемых дисциплин в ИФК. Футбол как средство профессиональной подготовки студентов ИФК // Проблемы совершенствования системы высшего физического образования. — М.: ФиС, 1988. — 96 с.
4. Реан А. Педагогика спортивного коллектива. — М.: МОГИФК, 1987. — 215 с.
5. Козловский В.И. Организационно-методические основы подготовки футболистов. — М.: МОГИФК, 1988. — 128 с.
6. Попов В.Ф. Психическая регуляция и психодиагностика при формировании мотивации к напряженной спортивной деятельности // Пути повышения специальной работоспособности квалифицированных спортсменов. — Алма-Ата: МВСО, 1985. — 156 с.
7. Бөдеев М.Т., Рамашов Н.Р. Спорт ойындары. — Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2008. — 24–29-б.

ӘОЖ 001.895:378

Жоғары мектептің оқу-тәрбие процесіне педагогикалық инновацияны ендіру жолдары

Сабанбаев Н.И.¹, Дандыбаева А.С.²

¹Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті;

²Қарағанды «Болашақ» университеті

В статье рассматриваются пути совершенствования педагогических инновационных технологий в вузе. Проанализированы научные исследования зарубежных и отечественных ученых по данному направлению, выделены виды, средства и методы педагогических инноваций, используемые в учебном процессе вуза, описаны их основные направления. Авторы отмечают, что инновационные технологии обучения формируют не только систему знаний, но и личностные и профессиональные характеристики, необходимые будущему специалисту для саморазвития и успешной социализации в будущем.

Ways of perfection of pedagogical innovative technologies in high school are considered in the article. Scientific researches of foreign and domestic scientists on problems of a pedagogical innovation in high school are also analyzed. Kinds, means and methods of pedagogical innovations used in educational process of high school are allocated. Basic directions about introduction of pedagogical innovations in high school are described by authors of the article. Innovative technologies of training form not only system of knowledge, but also the personal and professional characteristics necessary for the future expert for self-development and successful socialization in the future.

Мемлекеттің экономикалық және әлеуметтік жетістіктері, ең алдымен, олардың білім жүйесімен, азаматтардың білім деңгейімен анықталатыны белгілі. ХХІ ғасыр — жаһандық жаңалықтар мен білімнің дәуірлеу ғасыры, өйткені ол қазіргі кезде мемлекеттің тұрақты дамуын қамтамасыз етуде,